

SzocKafé, 2004. március 11. Kell-e a vérátömlesztés - Szakmai vita, az Etikai Kódex soron következő felülvizsgálatához

A Szociális Szakmai Szövetség március 11-én megrendezett Szockafé-jának témája a Szociális Munka Etikai Kódexe volt. A beszélgetésen vitaindító előadóként Almásy Judit, Deákné Orosz Zsuzsa, Ohly Éva és Pál Tibor vettek részt a 3Sz Etikai Kollégiumának képviseletében. A rendezvénynek ismét az RS9 Kávézó adott otthont.

Pál Tibor az Etikai Kollégium elnöke ismertette az Etikai Kódex létrejöttének körülményeit. Elmondta, hogy ez a történelminek mondható esemény, többéves előkészítő munka után 1994-ben, a PHARE Szociálpolitikai Fejlesztési Programjának keretében és támogatásával, a szociális munkát végző szakma újjáéledésével kapott aktualitást és lépett elő a szakma sürgető igényeként. Négy szervezet: a Családsegítők Országos Kamarája, a Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, az Iskolaszövetség és a Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete - együttműködésének eredményeként született meg a Szociális Munka Etikai Kódex. Az előkészítő munkálatok során több magyar és külföldi kódexet gyűjtöttek össze, majd több konferenciára került sor, ahol megszövegezték a Kódexet. Az első változat 1995. májusában készült el, ebben még a kétévenkénti felülvizsgálat szerepelt, a jelenlegi változatban - amely 2000-ben született meg - már a négyévenkénti felülvizsgálat fogalmazódott meg. Időközben a 3Sz szervezetében is történtek változások - a tagszervezetek száma jelentősen megnövekedett, mára már a 3Sz az ország szinte minden területén megtalálható a tagszervezetein keresztül.

Az Etikai Kollégium képviselői elmondták, mennyire fontosnak tartják a kötetlen beszélgetéseket, hiszen az itt elhangzó javaslatok bekerülhetnek a Kódexbe. A résztvevők közül többen megemlítették, hogy a szakmai képzés során elsajátított etikai normák használata a képzés lezárultával, a szakmai munka során gondokat okoz. Egyes vélemények szerint a Kódex elkészültekor a megalkotók talán túl magasra tették a mércét, felmerült az a dilemma, hogy szabad-e olyan szabályrendszert alkotni, amelyről eleve tudjuk, hogy nem lehet betartani? Ellenben ha az akkori magyar valóságot tükrözte volna a szabályozás, esetleg elveszítettük volna a fejlődés lehetőségét. Úgy tűnt a beszélgetés közben, hogy az Etikai Kódexnek ez az egyik igazán nagy ellentmondása. Elhangzott az is, hogy azért hasznos e a vita, mert így lehetőség nyílik a szakmai változásokhoz való igazodásra.

Megfogalmazódott, a szociális intézményekben dolgozók tudják, hogy létezik a Kódex, de a mindennapi praxisba mégsem kerül be, csak akkor válik fontossá ha „már ég a ház”.

Számos megjegyzés érkezett e témával kapcsolatban, többen gondolták úgy, hogy időnként nem találkoznak az általános etikai- és a szakmai normák, pedig a szakmának tartania kell magát bizonyos normákhoz. Sokan nincsenek is tudatában munkájuk során, hogy cselekedeteikkel milyen értékeket közvetítenek.

Szerencsére vannak pozitív történetek is. Néhányan elmesélték, mennyire hasznos az, hogy az Etikai Kódex bizonyos intézményekben része a Szervezeti és Működési Szabályzatnak. Így egyrészt ugyan kötelezettségeket ró a szociális munkásra, másrészt azonban bizonyos védelmet is képes biztosítani.

Szóba került a Kódex szakmán belüli ismertségének kérdése is. Az Etikai Kollégium képviselője problémaként vetette fel, hogy a szakemberek számos esetben összekeverik az etikai, a munkaügyi és a munkajogi kérdéseket. Az eddig beérkezett módosítási javaslatok számos esetben a munkajogi kérdésekre vonatkoztak, amelyek nem tartoznak az Etikai Kódex hatáskörébe. Felmerült javaslatként,

hogy a Kódexben pontosabban fogalmazódjon meg, hogy kikre vonatkozik, emellett nagy az igény arra is, hogy a társszakmák képviselői is ezen etikai szabályok szerint végezzék a munkájukat. A Kódexről folyó viták során újra és újra felmerülő probléma, hogy a szociális szakmának nincsenek írott standardjai, így a munkavégzés minőségét nagyon nehéz számon kérni a szociális munkát végzőkön. Javaslat hangzott el arra, hogy a szociális munkások maguk alakítsák ki ezeket a ma még nem létező standardokat az Etikai Kódex segítségével. A 3Sz-en keretén belül megalakult Gyermekvédelmi Szakmai Kollégium kapcsán felmerült a kérdés, hogy legyen-e a gyermekvédelemnek külön Etikai Kódexe vagy sem. A dilemma lényege valójában a szociális és a gyermekvédelmi szakma elkülönülése – vélte a hozzászólók egyike.

Miközben egyértelmű, hogy a Szociális Szakmai Szövetség tagszervezeteire nézve az Etikai Kódex kötelező érvényű, ez korántsem jelenti azt, hogy a szociális munka minden területe le lenne fedve, gondoljunk csak a helyi önkormányzatokra, amelyek esetében nem jellemző, hogy bármelyik önkormányzat magára nézve kötelezőnek elfogadta volna az Etikai Kódexet.

Néhányan úgy vélekedtek, hogy arra nézve, aki szociális munkást akar foglalkoztatni, magától értetődően legyenek érvényesek az Etikai Kódex szabályai. A beszélgetés során felmerült a szociális munkás identitás kérdése. Elhangzott, hogy a szakirányú felsőfokú képzésben sokhelyütt a hallgatók esküt tesznek, amellyel az Etikai Kódexet magukra nézve kötelezően elfogadják, ugyanakkor az eskütétel az iskoláknak csak egy szűk körében szokás. Mindemellett nagy számban dolgoznak szakirányú végzettség nélkül a szociális ellátásban. Felmerült, hogy talán szükség lenne egy országos regiszterre, amely a végzett szociális munkások adatait tartalmazza. Idekapcsolódóan vetődött fel a Kamara létrejöttének szükségessége.

A beszélgetés további részében vita zajlott arról, hogy ki az Etikai Kódex alanya: a (képzett) szociális munkás, vagy – képzettségtől függetlenül – mindenki, aki szociális munkát végez. Ez utóbbi mellett szól, hogy az Etikai Kódex ismerete, következetes betartása integráló hatással is bírna a különböző szociális területeken, más és más képzettséggel dolgozók számára. Kiemelésre került a Kódex azon mondata, melynek értelmében a szociális munkásnak törekednie kell a megfelelő szakképzettség megszerzésére. Az Etikai Kollégium tagjai közül többen leszögezték, hogy a Kódex létrejöttékor sem akart kirekesztő lenni. A jövőben megoldást jelenthet majd, ha előrelépés történik a szolgáltatások minősítésében, a minőségfejlesztési rendszerek kialakításában, hiszen akkor majd előírásként szerepelhet a szolgáltatások Kódexnek megfelelő biztosítása. Hiszen a jelenlegi helyzetben az egyes intézmények vezetőin múlik, hogy tevékenységük során mennyire jut érvényre a Kódex. Problémát jelenthet még, hogy sok esetben nem szociális munkás az intézmény vezetője.

Mindezek után a Kódex következő mondatai kerültek górcső alá:

„17. Összeférhetetlen a szociális munkában a szociális munkát végző és a kliens közötti rokoni, baráti, közvetlen munkatársi, szerelmi, üzleti (haszonszerzésen alapuló) kapcsolat.”

A jelenlévők közül többen javasolták e szakasz kiegészítését azzal, hogy amennyiben egy ilyen kapcsolat kialakulóban van, akkor a szociális munkásnak minden esetben át kelljen adni az esetet.

„26. A szociális munkát végző nem használhatja fel a segítő folyamatot pártpolitikai célok vagy vallási meggyőződés befolyásolása érdekében. Amennyiben a szociális szolgáltatás igénybevétele mégis kötött valamilyen elkötelezettséghez, azt a klienssel előre közölni kell.”

Ezen bekezdés kapcsán többen utaltak arra, hogy számos bentlakásos intézmény szolgáltatásként biztosítja az istentisztelet lehetőségét, amivel nincs is semmi probléma, de abban az esetben, ha ezt kötelezővé teszik már további kérdések merülnek fel. A vitában részt vevők kiemelték, hogy ilyen helyzetben a klienst előzetesen tájékoztatni kell a szociális szolgáltatás igénybevételének feltételeiről.

Szó esett még az Etikai Kollégium működéséről. A Kollégium tagjai elmesélték: az elmúlt időszakban tizenhárom hivatalos megkeresés érkezett be, amelynél a valóságban lényegesen több az etikai probléma, hiszen nem minden megkeresés válik hivatalossá. Több - a nagyobb nyilvánosságot megjárta - ügyben is került már sor a Kollégium megkeresésére. A helyzet korántsem megnyugtató, mivel a munkahelyi kapcsolatok sok esetben rendkívüli módon el tudnak „mérgekedni”, ennek kapcsán kristályosodik ki, hogy mennyire védtelen tud lenni a szociális munkás a munkavégzése során.

A beszélgetés záró részében több ötlet hangzott el arra vonatkozóan, hogyan lehetne az Etikai Kódex felülvizsgálatának nagyobb szakmai nyilvánosságot biztosítani, bevonva a regionális szervezeteket is.

Búcsúzóul az Etikai Kollégium tagjai arra kérték a jelenlévőket, hogy a beszélgetés során el nem mondott módosítási javaslataikat juttassák el a Szociális Szakmai Szövetség Irodájába.

www.3sz.hu

A Szociális Munka Etikai Kódexe itt olvasható:

<http://www.3sz.hu/files/609/618/9457632118.rtf>

Bujdosó Judit